

x

فارسی العربية English عبرית

سه‌شنبه / ۱۲ مرداد ۱۳۹۵ / ۱۶:۳۱ دسته‌بندی: رسانه دیگر کد خبر: 95050107400 منبع: فضای مجازی

پرچم ایران از آغاز تاکنون

از تاریخچه پرچم ایران از آغاز تا به امروز چه می‌دانید؟

به گزارش ایسنا، «زومیت» نوشت: «پرچم ایران به رنگ‌های سبز، سفید و قرمز در میان این سه رنگ بسته به نوع حکومت‌هایی که بر ایران فرمانروایی کرده‌اند، گاه شیر و خورشید و گاه سفید (بدون نشان) قرار گرفته است. در حال حاضر نشانی که بیان‌گر «الله» و شعار «لا اله الا الله» است، به رنگ قرمز در میان پرچم و روی رنگ سفید قرار گرفته است. همچنین ۲۲ «الله‌اکبر» به رنگ سفید و به نشانه پیروزی انقلاب در روز ۲۲ بهمن، در حاشیه پایین رنگ سبز و حاشیه بالای رنگ قرمز قرار گرفته است.

معنای رنگ‌های پرچم

سبز: نشانه خرمی و دوستی

سفید: صلح و دوستی (برگرفته از نشانه زرتشتیان)

قرمز: نشان خون از دست‌رفتنگان در راه ایران (شهیدان)

این سه رنگ از دیرباز در نمادهای ایرانی به کار می‌رفته‌اند. برای نمونه در نگاره‌هایی که از کاخ‌های شوش به دست آمده است، این سه رنگ را می‌توان دید.

درفش کاویانی

درفش کاویانی، نمادی از کاوه آهنگر، فریدون و جمشید

اشاره به درفش کاویانی در اساطیر ایران به قیام کاوه آهنگر علیه ظلم و ستم آژی‌دهاک (ضحاک) برمی‌گردد. در آن هنگام کاوه برای آن که مردم را علیه ضحاک بشوراند، پیش‌بند چرمی خود را بر سر چوبی کرد و آن را بالا گرفت تا مردم گرد او جمع شوند. سپس کاخ فرمانروای خونخوار را درهم کوبید و فریدون را بر تخت شاهی نشاند.

فریدون نیز پس از آن که فرمان داد تا پاره چرم پیش‌بند کاوه را با دیباهای زرد و سرخ و بنفش آراستند و در و گوهر به آن افزودند، آن را درفش شاهی خواند و بدین‌سان درفش کاویانی پدید آمد. بعدها نیز هر پادشاهی بدان گوهری می‌افزود؛ به گونه‌ای که در شب نیز درفش کاویان می‌درخشید. درفش کاویان نشان جمشید و نشان فریدون نیز نامیده می‌شد.

محمد بن جریر طبری در کتاب تاریخ خود به نام «الامم و الملوک» می‌نویسد، درفش کاویان از پوست پلنگ درست شده، به درازای دوازده ارش که اگر هر ارش را که فاصله بین نوک انگشتان دست تا بندگاه آرنج است، ۶۰ سانتی‌متر به حساب آوریم، تقریباً پنج متر عرض و هفت متر طول می‌شود. ابوالحسن مسعودی نیز در «مروج الذهب» به همین موضوع اشاره می‌کند.

به روایت اغلب کتاب‌های تاریخی، درفش کاویان زمان ساسانیان از پوست شیر یا پلنگ ساخته شده بود؛ بدون آن که نقش جانوری بر روی آن باشد. هر پادشاهی که به قدرت می‌رسید، تعدادی جواهر بر آن می‌افزود. به هنگام حمله اعراب به ایران در جنگی که در اطراف شهر نهاوند درگرفت، درفش کاویان به دست آنان افتاد و چون آن را همراه با فرش مشهور «بهارستان» نزد عمر بن خطاب، خلیفه مسلمانان، بردند، وی از بسیاری گوهرها، درها و جواهراتی که به درفش آویخته شده بود، دچار شگفتی شد و به نوشته فضل‌الله حسینی قزوینی در کتاب المعجم: «... سپس بفرمود تا آن گوهرها را برداشتند و آن پوست را سوزانیدند.»

پرچم ایران پس از تازش تازیان

x

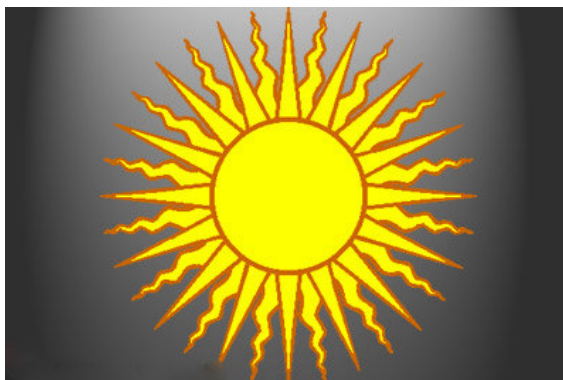
هخامنشیان

درفش به جا مانده از کوروش بزرگ

فروهر آراسته شده به سه رنگ سبز، سفید، قرمز به جا مانده از دوران هخامنشیان

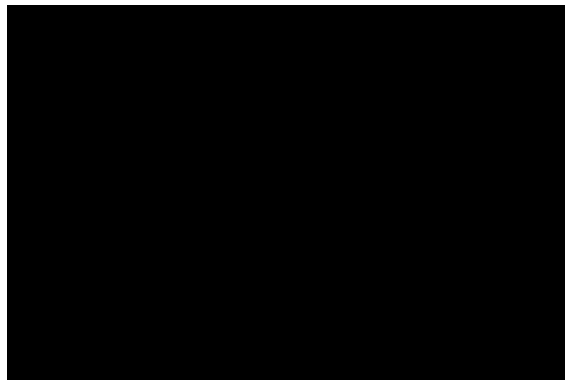
درفش اشکانیان با خورشید آراسته می‌شده است

x

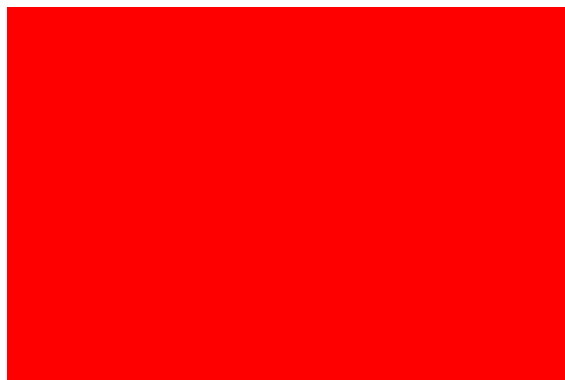

درفش کاویانی در دوران ساسانیان هم مطرح بوده است

پس از تازش تازیان به ایران، ایرانیان تا ۲۰۰ سال هیچ درفش یا پرچمی نداشتند و تنها دو تن از قهرمانان ملی ایران زمین، یعنی ابومسلم خراسانی و بابک خرمدین، دارای پرچم بودند. ابومسلم پرچمی یک سره سیاه‌رنگ داشت و بابک سرخ‌رنگ. به همین روی بود که طرفداران این دو را سیاه‌جامگان و سرخ‌جامگان می‌خواندند. از آنجایی که علمای اسلام تصویرپردازی و نگارگری را حرام می‌دانستند تا سال‌های مدید هیچ نقش و نگاری از جانداران بر روی درفش‌ها تصویر نمی‌شد.

رنگ سیاه نماد پیروان ابومسلم خراسانی

رنگ سرخ نماد پیروان بابک خرم دین

نخستین تصویر روی پرچم ایران

در سال ۲۵۵ خورشیدی (۹۷۹ میلادی) که غزنویان با شکست دادن سامانیان زمام امور را در دست گرفتند، سلطان محمود غزنوی برای نخستین بار دستور داد نقش یک ماه را روی پرچم خود که رنگ زمینه آن یکسره سیاه بود، زردوزی کنند. سپس در سال ۴۱۰ خورشیدی (۱۰۳۱ میلادی) سلطان مسعود غزنوی به انگیزه دلبستگی به شکار شیر دستور داد نقش و نگار یک شیر جایگزین ماه شود و از آن پس هیچگاه تصویر شیر از روی پرچم ملی ایران برداشته نشد تا انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ (۱۹۷۹ میلادی).

غزنویان

افزوده شدن نقش خورشید بر پشت شیر

حجم عظیم شواهد تاریخی و متون ادبی و باستان‌شناسی که احمد کسروی، مجتبی مینوی و سعید نفیسی گردآوری و بررسی کرده‌اند، نشان می‌دهد خورشید در صورت فلکی اسد در منطقه البروج از قرن هفتم هجری نقشی نمادین و رایج شد. تحقیقات مینوی، نفیسی و کسروی نشان می‌دهد این نشان از ستاره‌بینی وارد فرهنگ عام، نشان‌ها و نقوش هنری شده است و از آنجا به تدریج و در حدود قرن نهم هجری (معادل قرن پانزده میلادی) به نقوش پرچم‌ها وارد می‌شود. به گفته شاپور شهبازی در ایرانیکا «این نماد تلفیقی از سنن کهن ایران و عرب و ترک و مغول بود.»

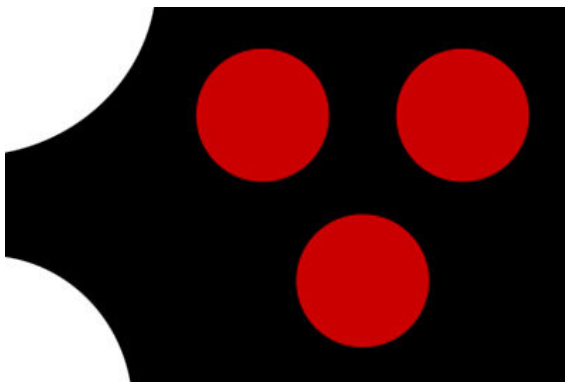
قدیمی‌ترین پرچم شیر و خورشیددار شناخته شده به سال ۸۲۶ هجری قمری (حدود ۱۴۲۳ میلادی) همزمان با دوره تیموریان برمی‌گردد. این پرچم در مینیاتوری از شاهنامه شمس‌الدین کاشانی (یک منظومه از جهانگشایی مغولان) به تصویر کشیده شده است. این مینیاتور که حصار شهر نیشابور را نشان می‌دهد. سربازان را نشان می‌دهد که پرچمی مزین به نشان شیر و خورشید در کنار پرچمی دیگر مزین به هلال ماه حمل می‌کنند.

سلجوقیان

فؤاد کوپرلی در نوشتاری که در مورد پرچم قبایل ترک دارد، در مورد پرچم‌های دوره ایلخانان و تیموریان می‌نویسد:

«در نقاشی‌های برخی از نسخه‌های فارسی راجع به تاریخ مغول، پرچمی با زمینه آبی و تصویر گرگ و سایر نقوش مشاهده می‌شود که اثبات مطابقت آنها با واقعیات تاریخی نیاز به تحقیق دارد. به نوشته حافظ ابرو، امیراحمد خلیج پرچم سرخ داشته است. در سپاه از پرچم‌هایی به رنگ‌های زرد و قرمز نیز استفاده می‌شده و روی آنها تصاویر گوناگونی از قبیل ازدها، شیر، قره‌قوش (نوعی عقاب) و شیر و خورشید منقوش بوده است. احتمال زیاد می‌رود که تمغاهای خصوصی نیز روی پرچم‌ها به کار می‌رفته است. در این دوره به مقامات بلندپایه پرچم و طبل و علم نظامی (به مغولی: توغ و کوزگه) داده می‌شده است. ایلخانیان از سویی تحت تأثیر آداب و رسوم کهن مغول - ترک و از سوی دیگر تحت تأثیر غزنویان و سلجوقیان بودند و به ویژه در مظاهر حقوقی و علامات حکومتی از تمدن سلجوقیان متأثر بودند. بر نوک پرچم‌ها، هلال («ماهچه غلم») فلزی نصب می‌شد.»

تیموریان

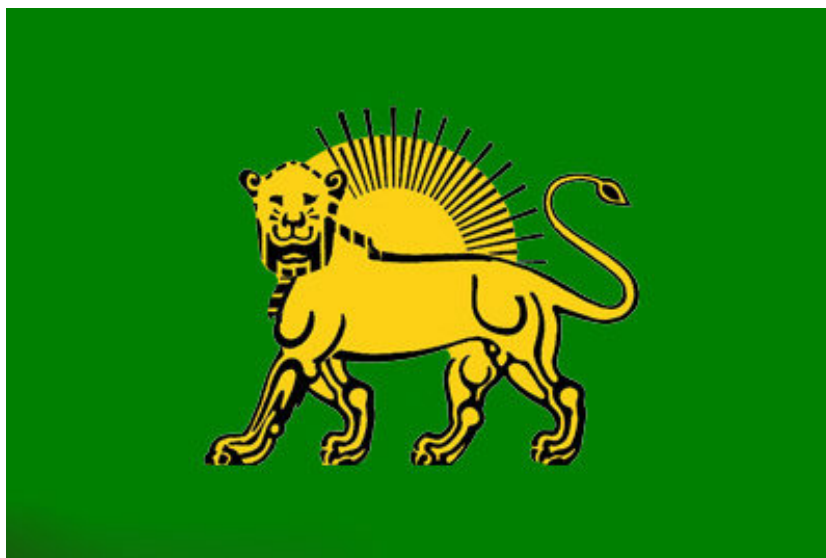
راهبی اسپانیایی که در قرن هشتم در کتابش تصویری از پرچم ایران با زمینه زرد و تمگای (تمغا) چهار گوش قرمز در وسط ارائه می‌کند که به احتمال زیاد به دوره ایلخانیان تعلق دارد. در نسخه‌ای از شاهنامه نوشته شده در قرن نهم (زمان مغول‌ها) نگاره‌ای به چشم می‌خورد که پرچمی را با تصویر شیر و خورشید در وسط نمایش می‌دهد. این پرچم به احتمال زیاد متعلق به ایلخانیان است زیرا این نقش، نقشی رایج روی سکه‌های ایلخانان بوده است.

فؤاد کوپرلی همچنین می‌گوید:

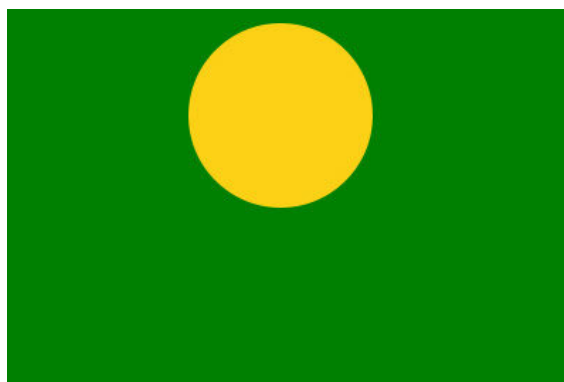
x

پرچم در دوران صفویان

در میان شاهان سلسله صفویان که حدود ۲۳۰ سال بر ایران حاکم بودند، تنها شاه اسماعیل اول و شاه تهماسب اول روی پرچم خود نقش شیر و خورشید نداشتند. پرچم شاه اسماعیل یک سره سبز رنگ بود و بر بالای آن تصویر ماه قرار داشت. شاه تهماسب نیز چون خود زاده ماه فروردین (برج حمل) بود، دستور داد به جای شیر و خورشید تصویر گوسفند (نماد برج حمل) را هم روی پرچم‌ها و هم بر سکه‌ها ترسیم کنند. پرچم ایران در بقیه دوران حاکمیت صفویان سبز رنگ بود و شیر و خورشید را روی آن زردوزی می‌کردند. البته موقعیت و طرز قرار گرفتن شیر در همه این پرچم‌ها یکسان نبوده، شیر، گاه نشسته بوده، گاه نیم‌رخ و گاه رو به سوی بیننده بوده است. در بعضی موارد هم خورشید از شیر جدا بوده و گاه چسبیده به آن. به استناد سیاحت‌نامه ژان شاردن، جهانگرد فرانسوی، استفاده از بیرق‌های نوکتیز و باریک که روی آن آیه‌ای از قرآن و تصویر شمشیر دو سر حضرت علی (ع) یا شیر خورشید بوده، در دوران صفویان رسم بوده است. به نظر می‌آید پرچم ایران تا زمان قاجارها، مانند پرچم اعراب، سه گوشه بوده نه چهارگوش.

مهم‌ترین و اصلی‌ترین پرچم دوران صفویه (نشان شیر و خورشید برای اولین بار به طور رسمی از اینجا وارد پرچم ایران شد).

پرچم شاه اسماعیل

پرچم شاه تهماسب

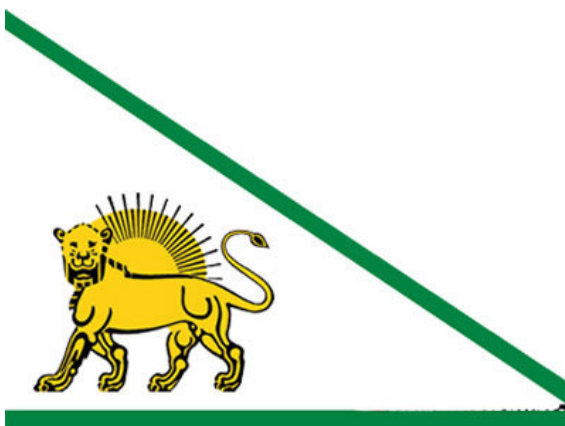
پرچم در عهد نادرشاه افشار

x

یکی از پرچم‌های افشاریان

سپاهیان نادر در تصویری که از جنگ وی با محمد گورکانی، پادشاه هند، کشیده شده است، بیرقی سه گوش با رنگ سفید در دست دارند که در گوشه بالایی آن نواری سبزرنگ و در قسمت پایینی آن نواری سرخ دوخته شده است. شیری با دم برافراشته به صورت نیمرخ در حال راه رفتن است و درون دایره خورشید آن باز هم «المک الله» آمده است. بر این اساس می‌توان گفت پرچم سه رنگ عهد نادر مادر پرچم سه رنگ فعلی ایران است زیرا در این زمان بود که برای نخستین بار این سه رنگ بر روی پرچم‌های نظامی و ملی آمد؛ هر چند هنوز پرچم‌ها سه گوشه بودند.

پرچم زندیان

دوره قاجارها، پرچم چهار گوشه

در دوران آقامحمدخان قاجار، سر سلسله قاجاریان، چند تغییر اساسی در شکل و رنگ پرچم داده شد، یکی این که شکل آن برای نخستین بار از سه گوشه به چهار گوشه تغییر یافت و دوم این که آغامحمدخان به دلیل دشمنی که با نادر داشت، سه رنگ سبز و سفید و سرخ پرچم نادری را برداشت و تنها رنگ سرخ را روی پرچم گذارد. دایره سفید رنگ بزرگی در میان این پرچم بود که در آن تصویر شیر و خورشید به رسم معمول وجود داشت. با این تفاوت بارز که برای نخستین بار شمشیری در دست شیر قرار داده شده بود. در عهد فتحعلی شاه قاجار ایران دارای پرچمی دوگانه شد. یکی پرچمی یکسره سرخ با شیری نشسته و خورشید بر پشت که پرتوهای آن سراسر آن را پوشانده بود.

پرچم آقامحمدخان

پرچم محمدشاه

نکته شگفتی‌آور این که شیر پرچم زمان صلح شمشیر به دست داشت؛ در حالی که در پرچم عهد جنگ چنین نبود. در زمان فتحعلی شاه بود که استفاده از پرچم سفید رنگ برای مقاصد دیپلماتیک و سیاسی مرسوم شد. در تصویری که یک نقاش روس از ورود سفیر ایران «ابوالحسن خان شیرازی» به دربار تزار روس کشیده، پرچمی سفید رنگ منقوش به شیر و خورشید و شمشیر، پیشاپیش سفیر در حرکت است. سال‌ها بعد امیرکبیر از این ویژگی پرچم‌های سه‌گانه دوره فتحعلی شاه استفاده کرد و طرح پرچم امروزی را ریخت. برای نخستین بار در زمان محمدشاه قاجار (جانشین فتحعلی شاه) تاجی بر بالای خورشید قرار داده شد. در این دوره هم دو درفش یا پرچم به کار می‌رفته است که بر روی یکی شمشیر دو سر حضرت علی (ع) و بر دیگری شیر و خورشید قرار داشت که پرچم اول درفش شاهی و دومی درفش ملی و نظامی بود.

امیرکبیر و پرچم ایران

میرزا تقی‌خان امیرکبیر، بزرگمرد تاریخ ایران، دلبستگی ویژه‌ای به نادرشاه داشت و به همین سبب بود که پیوسته به ناصرالدین شاه توصیه می‌کرد شرح زندگی نادر را بخواند. امیرکبیر همان رنگ‌های پرچم نادر را پذیرفت اما دستور داد شکل پرچم مستطیل باشد (بر خلاف شکل سه گوشه در عهد نادرشاه) و سراسر زمینه پرچم سفید، با یک نوار سبز به عرض تقریبی ۱۰ سانتی‌متر در گوشه بالایی و نواری سرخ رنگ به همان اندازه در قسمت پایین پرچم دوخته شود و نشان شیر و خورشید و شمشیر در میانه پرچم قرار گیرد؛ بدون آن که تاجی بر بالای خورشید گذاشته شود. بدین ترتیب پرچم ایران تقریباً به شکل و فرم پرچم امروزی ایران درآمد.

پرچم ایران در زمان امیرکبیر

انقلاب مشروطیت و پرچم ایران

با پیروزی جنبش مشروطه‌خواهی در ایران و گردن نهادن مظفرالدین شاه به تشکیل مجلس، نمایندگان مردم در مجلس‌های اول و دوم به کار تدوین قانون اساسی و متمم آن پرداختند. در اصل پنجم متمم قانون اساسی آمده بود:

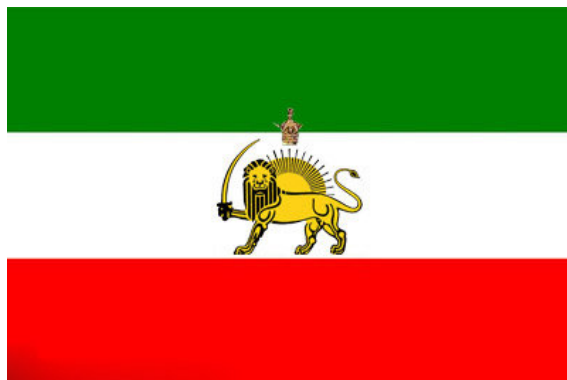
«الوان رسمی بیرق ایران، سبز و سفید و سرخ و علامت شیر و خورشید است.»

کاملاً مشخص است که نمایندگان در تصویب این اصل شتابزده بوده‌اند زیرا اشاره‌ای به ترتیب قرار گرفتن رنگ‌ها، افقی یا عمودی بودن آنها و این که شیر و خورشید بر کدام یک از رنگ‌ها قرار گیرد، به میان نیامده بود. همچنین درباره وجود یا نبود شمشیر یا جهت روی شیر ذکر نشده بود. به نظر می‌رسد بخشی از عجله نمایندگان به دلیل وجود شماری از روحانیون در مجلس بوده که استفاده از تصویر را حرام می‌دانستند. نمایندگان نواندیش در توجیه رنگ‌های به کار رفته در پرچم به استدالات دینی متوسل شدند. بدین ترتیب که می‌گفتند رنگ سبز، رنگ دلخواه پیامبر اسلام (ع) و رنگ دین است، بنابراین پیشنهاد می‌شود رنگ سبز در بالای پرچم ملی ایران قرار گیرد. در مورد رنگ سفید نیز به این حقیقت تاریخی استناد شد که رنگ سفید رنگ مورد علاقه زرتشتیان است؛ اقلیت دینی که هزاران سال در ایران به صلح و صفا زندگی کرده‌اند و این که سفید نماد صلح، آشتی و پاکدامنی است و لازم است در زیر رنگ سبز قرار گیرد. در مورد رنگ سرخ نیز با اشاره به ارزش خون شهید در اسلام، به ویژه امام حسین (ع) و جان‌باختگان انقلاب مشروطیت، به ضرورت پاسداشت خون شهیدان اشاره شد. وقتی نمایندگان روحانی با این استدلال‌ها مجاب شده بودند و زمینه مساعد شده بود، نواندیشان حاضر در مجلس سخن را به موضوع نشان شیر و خورشید کشاندند و این موضوع را این گونه توجیه کردند که انقلاب مشروطیت در مرداد (سال ۱۲۸۵ هجری شمسی / ۱۹۰۶ میلادی) به پیروزی رسید؛ یعنی در برج اسد (شیر). از سوی دیگر چون اکثر ایرانیان مسلمان شیعه و پیرو علی (ع) هستند و اسدالله از القاب حضرت علی (ع) است، بنابراین شیر هم نشانه مرداد است و هم نشانه امام اول شیعیان. در مورد خورشید نیز چون انقلاب مشروطه در میانه ماه مرداد به پیروزی رسید و خورشید در این ایام در اوج نیرومندی و گرمای خود است، پیشنهاد شد خورشید را نیز بر پشت شیر سوار کنند که این شیر و خورشید هم نشانه علی (ع) باشد هم نشانه ماه مرداد و هم نشانه چهاردهم مرداد، یعنی روز پیروزی مشروطه‌خواهان و البته وقتی شیر را نشانه پیشوای امام اول علی (ع) بدانیم، لازم است شمشیر ذوالفقار را نیز به دستش بدهیم. بدین ترتیب برای اولین بار پرچم ملی ایران به طور رسمی در قانون اساسی به عنوان نماد استقلال و حاکمیت ملی مطرح شد. در سال ۱۳۳۶ منوچهر اقبال، نخست وزیر وقت، به پیشنهاد هیاتی از نمایندگان وزارت خانه‌های خارجه، آموزش و پرورش و جنگ طی بخشنامه‌ای ابعاد و جزئیات دیگر پرچم را مشخص کرد. بخش‌نامه دیگری در سال ۱۳۳۷ در مورد تناسب طول و عرض پرچم صادر و طی آن مقرر شد طول پرچم اندکی بیش از یک برابر و نیم عرضش باشد.

x

پرچم ایران در دوران مشروطیت

پرچم ایران در دوران پهلوی

پرچم بعد از انقلاب اسلامی

در اصل هجدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۵۸ (۱۹۷۹ میلادی) در مورد پرچم گفته شده است، پرچم جمهوری اسلامی از سه رنگ سبز، سفید و سرخ تشکیل می‌شود و نشانه جمهوری اسلامی (لا اله الا الله) در وسط آن قرار دارد. طراح اصلی پرچم جمهوری اسلامی ایران دکتر حمید ندیمی است. او استاد درس نظریه و روش‌های طراحی در رشته معماری دانشگاه شهید بهشتی است و یک کمیسیون نوزده نفره ویژگی‌های پرچم را تعیین کرده‌اند.

پرچم جمهوری اسلامی ایران

انتهای پیام

دبیر محمد علیجانی

لینک کوتاه

isna.ir/xcXp6s

برچسب‌ها: پرچم ایران

اخبار مرتبط

۱۵ مهرماه سالروز تعیین رنگ پرچم ایران است
ناموسی به نام پرچم

